

Spolupráce Národní knihovny ČR a Slovenskej národnej knižnice v Martine v oblasti historických knižních fondů

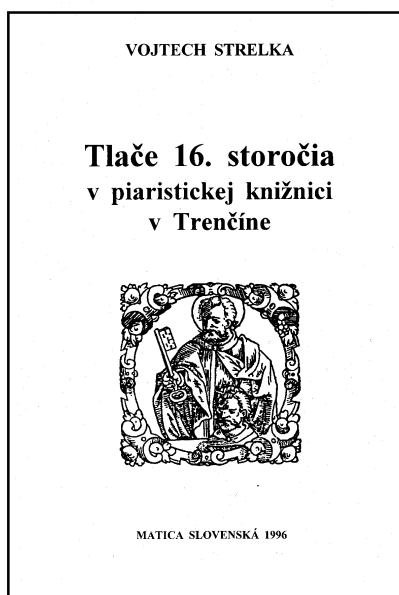

Národní bibliografický ústav Slovenskej národnej knižnice v Martine ve spolupráci se Spolkem slovenských knihovníků, Historickým ústavem SAV, Slovenskou historickou společností při HÚ SAV a Společností „pro historia“ při HÚ SAV pořádají každoročně na podzim odborné semináře a konference věnované problematice zpracování a ochrany historických fondů a dějinám knižní kultury určité geograficko-kulturní oblasti. V posledních letech proběhly konference v Levoči (1998), Banskej Štiavnici (1999), Uhorské Skalici (2000) a Trenčíně (2001). Pro letošní rok 2002 byl vybrán Bardějov. Na semináře jsou pravidelně zváni i odborní pracovníci z Čech a Moravy, popř. z jiných zemí (Rakousko, Maďarsko, Francie). Slovenští kolegové a kolegyně se naopak v poslední době stále častěji účastní konferencí organizovaných v Čechách a na Moravě (setkání v Přerově, Českém Krumlově apod.). Tato pracovní setkání jsou přínosná pro obě strany a přispívají k vzájemné větší znalosti dějin kultury obou zemí, nabízejí možnost konzultovat aktuální problematiku týkající se legislativy, katalogizace i ochrany historických fondů, která má víceméně podobný charakter v českých zemích i na Slovensku. Např. v oblasti elektronické katalogizace starých tisků byla před několika lety obě oddělení národních knihoven postavena před řešením podobného úkolu, tj. vypracování funkčního standardizovaného katalogizačního programu pro popis starých tisků ve formátu UNIMARC (v Slovenskej národnej knižnici ještě pro prostředí ISIS). Vzájemné konzultace obou pracovišť byly velice cenné a užitečné a přispěly k tomu, že celá problematika metodiky katalogizace byla pojmána v širším kontextu a s jistým nadnárodním pohledem.

Loňský knihovnědný seminář „**Dejiny knižnej kultúry na Považí**“ se konal ve dnech 9.-11. října 2001 v Trenčíně, městě, jež v minulosti patřilo k významným kulturním centřům na Slovensku s rozvinutou sítí knihoven a tiskáren a vyspělým kulturním zázemím (čtenáři a sběratelé knih). Vedle školních knihoven, jejichž počátky sahají do 16. století (městské evangelické gymnázium), a vedle knihoven významných měšťanských intelektuálů i sběratelů šlechtických to byli především jezuité, kteří se od poloviny 17. století významným způsobem podíleli na rozvoji školství a kulturního života ve městě. Roku 1649 založili gymnázium a nechali postavit barokní kostel, který byl roku 1657 vysvěcen k účtě Františka Xaverského. Jezuitský klášter, gymnázium, kostel i knihovna po zrušení řádu v roce 1773 připadly piaristům, kteří na Slovensku působili už od poloviny 17. století, ale jejichž aktivita se plně rozvinula až ve století následujícím.

Základem piaristické knihovny se tedy staly jezuitské knižní sbírky (i když část knih přešla koncem 70. let do knihovny v Budapešti) – v roce 1774 bylo při inventarizaci soupisem podchyceno 1904 knih. Piaristé knihovnu zvelebovali a doplňovali, především o dobovou literaturu pří-

rodovědnou a teologicko-filozofickou a o knihy potřebné pro výuku (zejm. literaturu o základech stavebnictví, kreslení, geometrii a knihkupecké počty). V roce 1883-1884 čítala už na 6432 knihovních jednotek. O to, že historické jádro knihovny se dochovalo až do dnešní doby, má zásluhu jednak piarista kněz Jozef Branecký (1882-1962), spisovatel, profesor gymnázia a obchodní akademie, od roku 1934 provinciál řádu, a také Juraj Gönci, bývalý ředitel Krajskej knižnice v Trenčíne v letech 1955-1979, který zachránil historické tisky před zkázou po zrušení řádu v 50. letech 20. století a nechal je uložit v prostorách Krajské knihovny, dnešní Okresní knihovny Michala Řešetky. Knihy z piaristické knihovny pocházejí z 15.-18. století (5062 bibliografických jednotek, 4535 knižních titulů) a jsou tištěny v latině, maďarštině, němčině, slovenštině, češtině, románských a anglosaských jazycích, hebrejštině a řečtině. Nejstarší knihy z 15.-16. století jsou popsány v bibliografických soupisech – prvotisky (4) podchycuje tištěný katalog I. Kotvana a E. Frimmové z roku 1988 a bibliografii tisků 16. století zpracoval Vojtech Strelka v katalogu „**Tlače 16. storočia v piaristickej knižnici v Trenčíne**“, který vydala Matica Slovenská v roce 1996 v rámci Generálního katalogu tlači 16. storočia zachovaných na území Slovenska Zv. IX.a. (159 záznamů).¹⁾ Kniha ze 17. století je více (428), avšak převážná část starých tisků pochází z 18. (2578 titulů) a 19. století (1107).

Trenčínská konference zahrnovala tradičně jednak příspěvky týkající se dějin knihtisku, knižní produkce, knihoven a institucionálních i soukromých knižních sbírek vybraného regionu, jednak příspěvky vztahující se k některým speciálnějším otázkám dějin knižní kultury, ať již literární a čtenářské recepce, knižních ilustrací, jazykových historických pramenů 16. století z oblasti Trenčína, nebo konkrétnějších otázek zpracovávání historických fondů (pasportizace a katalogizace) i jejich ochrany a konzervování. Nejvíce referátů bylo pochopitelně věnováno dějinám knižní kultury Trenčínska, ale odborné publikum si vyslechlo také další

zajímavé příspěvky jak z oblasti metodologie knihovědných bádání (mám na mysli velice zajímavé skupinové vystoupení čtyř referujících, které společně s doc. Gabrielou Žibritovou z katedry informatiky a knihovnictví bratislavské univerzity seznámily posluchače s novými tendencemi ve výzkumu dějin knižní kultury v zahraničí na základě rozboru několika prací současných předních evropských badatelů), tak z oblasti legislativy historických knižních fondů (o obnoveném projektu pasportizace, ústřední evidenci historických fondů a historických knihoven na Slovensku, jehož garantem je Odbor správy knižních fondů Slovenskej národnej knižnice v Martine, referoval Petr Sabov).

Spolupráce české a slovenské strany probíhá i v oblasti publikační činnosti. Příspěvky českých odborníků se objevují ve sborníku věnovaném problémům a dějinám knižní kultury „Kniha“ (poslední dvojčíslo, jež vyšlo loni, je z roku 1999-2000 a přináší referáty z konference v Banskej Štiavnici).²⁾ Slovenští kolegové publikují naopak v publikacích řady Miscellanea vydávaných oddělením rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR. Kromě drobnějších příspěvků bych ráda vzpomněla monografii Kláry Komorové, vedoucí oddělení retrospektivní bibliografie Slovenskej národnej knižnice v Martine, věnovanou knihovně významného polského humanisty a knižního sběratele 16. století Melchiora Krupky (cca 1490 - cca 1580 či 1583).³⁾ Krupkova knižní sbírka se sice jako celek nedochovala, ale bylo možné ji částečně rekonstruovat na základě knih shromážděných v oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR, knižních exemplářů knihovny piaristů v Podolínci (před rokem 1989 ve správě Slovenskej národnej knižnice) a podle knih, které se dnes nacházejí na území Polska (v Jagielloňské univerzitní knihovně v Krakově a v Národní knihovně ve Varšavě).

Tato práce, jež vychází v rámci řady Miscellanea Monographia (sv. 9), je bezesporu přínosem k dějinám knižní kultury ve středoevropském regionu a také konkrétním příkladem česko-polsko-slovenské spolupráce (autorka využila knihovní a archivní sbírky dochované na Slovensku, v Krakově a v Praze).

První část zahrnuje studii o Krupkově životě, jeho politických a společenských aktivitách i jeho sběratelské činnosti a obsahovou a knihovědnou charakteristiku zjištěných tisků, druhá část pak přináší stručný abecední soupis titulů doplněný jmenným rejstříkem (119 záznamů).

Krupkova skvělá humanisticko-reformační knižní sbírka je pozoruhodná nejen skladbou knižních titulů, která odráží vytríbený vkus majitele, jeho zájem o kulturní vědecké a literární dění v Evropě i o nové reformační myšlenkové proudy, ale také z hlediska knižních vazeb. Krupkovy bibliofilské vazby totiž vznikaly na objednávku v knihvazačské královské dílně v Krakově, která na počátku renesance hrála významnou roli v dějinách středoevropské knižní vazby.

Zkoumání dějin knižní kultury střední Evropy se neobejde bez studia vzájemných společenských a kulturních kontaktů českých zemí a Slovenska. Řada slovenských humanistických vzdělanců působila např. v Praze a jejich společenská i literární aktivita významnou měrou ovlivňovala dějiny české literatury a knižní kultury. V této souvislosti bych chtěla ocenit současné úsilí slovenských badatelů věnovat těmto vzájemným kulturním vztahům zvýšenou po-

zornost formou kratších studií a článků (řada konferenčních příspěvků je zaměřena právě na oblast česko-slovenských vlivů a kontaktů) nebo i celých monografií (viz badatelský zájem Evy Frimmové, pracovnice Historického ústavu SAV, věnovaný slovenským humanistům působícím v Praze – Danielu Basileovi⁴⁾ a Petru Fradeliovi⁵⁾).

Poznámky:

- 1) STRELKA, Vojtech. *Tlače 16. storočia v piaristickej knižnici v Trenčíne*. Martin : Matica slovenská, 1996. 102 s.
- 2) *Kniha 1999/2000 : zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2001. 312 s.
- 3) KOMOROVÁ, Klára. *Knižnica významného poľského šľachtica a bibliofila 16. storočia Melchiora Krupeka = The Library of an Outstanding 16-th Century Polish Aristocrat and Bibliophil Melchior Krupek*. Praha : Národní knihovna, 2002. 155 s., 13 obr. příl. – Monographia Miscellanea, sv. 9.
- 4) FRIMMOVÁ Eva. *Daniel Basilius (1585-1628) : život a dílo*. Bratislava : Veda, 1997. 176 s.
- 5) Srov. příspěvky FRIMMOVÁ, Eva. Humanistické tlače banskoštiavnického rodáka Petra Fradelia. In *Kniha 1999/2000 : zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry*. Martin : Slovenská národná knižnica 2001, s. 60-69, táž, *Recepcia Mitisovho traktatu Bonus iudex Petra Fradelia a Viktorina Moravka Klatovskeho* (referát pro konferenci „Čtenář a jeho knihovna“ která se bude konat v říjnu letošního roku v Jindřichově Hradci) a její záměr připravit větší monografickou studii o Petru Fradeliovi.

Jaroslava Kašparová
Národní knihovna ČR